

TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM



8^e Jaargang

AMSTERDAM

G. THEOD. BOM EN ZOON

1900



CAREL FREDERIK WESSELMAN,

HEER VAN HELMOND,

VOORHEEN

MUNTMEESTER DER PROVINCIE UTRECHT.

GEB. 12 APRIL 1746. — OVERL. 25 JANUARI 1825.

**Carel Frederik Wesselman, oud-Muntmeester van
Utrecht, bijna muntmeester van Holland.**

De oud-muntmeester van Utrecht, CAREL FREDERIK WESSELMAN, heeft in het laatst der 18^e eeuw onderhandelingen gevoerd met de Staten der provincie Holland betreffende het muntmeesterschap van dat gewest. Ik mocht een ontwerp der evenwel nimmer tot stand gekomen overeenkomst ontdekken in het belangrijk archief van het kasteel van Helmond.

Het stuk, dat om zijn merkwaardigen inhoud alleszins verdient te worden gepubliceerd, luidt als volgt:

Conditien waar op Carel Fredrik Wesselman, Heer van Helmont, Oud Muntmeester van de Provintie Utrecht, gegengen is de Hollandsche Munt als Muntmeester te aanvaarden.

Art: 1.

De Muntmeester van de Hollandsche Munt te Dordrecht, zal genieten de helft van

het montant der Slyschaten of Heerlyk recht van alle goude en zilvere Spetien die by hem gemaakt zullen worden.

2.

Zal vrydom hebben van alle 's Lands en Stads Impositien op de gemeene Middelen, gelyk mede van de Turf, Hout, Houte en Steenkolen, die voor de Munt, uitsmelting en zuivering der Cretzen &c. en Muntmeesters Woonhuis word gebruikt, niets uitgezondert.

3.

Zal het vrye gebruik hebben van de Muntmeesters Woonhuis, Stallingen, Munt en Werkhuizen, als mede van de Smeltery, en aanleve van dien, door den Heer Buck, tot zuivering der Metalen en uitsmelting der Cretzen aangelegt, dewelke tot dienst van de Munt, door den Lande zal worden aangekocht of overgenomen, gelyk ook van alle Ovens, Fournuizen, Brandwerken, Blaasbalken, Persen of Munt-schroeven, Doorsnyders, Lavuur en andere Molens, tot de Munt en Werkhuizen behorende, waar van de lasten, vernieuwingen en reparatien alle door den Lande zullen worden gedragen en onderhouden. En zal de Muntmeester vrijheid hebben om de Ovens en Gereedschappen &c. naar zijn genoegen te laten vernieuwen

of repareeren, zullende de penn: die hij daar voor uitgeeft, door den Lande Jaarlyx by Ordonnantie aan hem worden betaald.

4.

Zal vry mogen gebruiken alle de Instrumenten tot het Muntwerk, Smelthuizen en Essaykamer behorende; en het geene defect is of versleten word, zal ten kosten van den Lande direct worden bygemaakt of hersteld; en zo ras hy tot Muntmeester is aangesteld, zal onder behoorlyken inventaris alle voorhanden zynde Instrumenten en Gereedschappen in de Munt overneemen, en het geene hy aan Muntgereedschappen, Instrumenten, Munt, Werk en Woonhuis en Stallinge defect vind zal voor Reekening van den Lande onder zyn opzigt direct worden in order gemaakt en gerepareert zo als hy Muntmeester ten minsten kosten van den Lande dat zal nodig oordeelen, en aan hem verder overgelaten die in order te houden; — ook zal den Lande geheel betalen alle de Consumable Materialen, bestaande in Kroesen, Turf, Koolen, Hout, Kaarsen, Oly, Traan, Smeer, Bier, Sterkwater, Essaywater, Beenasch, Weedasch, Loot, Yzer, Staal, Stempels, Koper, Zout, Quicq, Salpeter, Wynsteen, Borax, Koperrood, Cimenteerpotten, 't malen van Croesen, Cretzen en Scherven, als mede van alle zulke

zaaken daar door de Muntmeester van de munters geen korting van haar Loon geschied, of Paardeloon betaald word, Yzerdraad, Gietzand, Manden, Zeven, kopere en houten Bakken, Handdoeken voor de Munters, Handschoenen voor de Gietknegts en verdere kleinnigheden, waar van hy Muntmeester alle Jaaren een Rekening (zo na mogelyk geverifieert met Quit:) zal opmaken en aan Haar Ed: Mog: de Heeren Gecommitteerde Raden overgeven, die hem als dan Ordonnantie zullen zenden tot lasten van den Heer Rentmeester Generaal in der tyd.

5.

De Muntbusch zal geopent worden om de drie Jaren, ten waare dat 'er in mindertyd meerder dan *f* 6000:— aan Slyschaten in de Muntbusch gevonden wierden, wanneer het den muntmeester zal vrystaan dezelve te verantwoorden, en zal door den Lande alle de Leges en Leggelden aan Heeren Raden en Generaal-Meesters van de Munten en Essayeur Generaal worden betaald, zo ook mede alle onkosten die den Muntmeester maakt bij 't overbrengen der Muntbusch na s'Hage, of in plaats van die *f* 500:—

6.

Alle Tractamenten der Muntofficianten van

Waardyn, Essayeur en Stempelsnyder, als mede van den Smitmeester, indien denzelven boven zyn Loon extra gesalarieert word, blyven voor Reekening van den Lande, dog zullen door den Muntmeester worden betaald, ten welken eynde by den aanvang zyner bediening aan hem zal worden verleent een Ordonnantie op den Raad en Rentmeester Generaal in der tyd groot *f* 2000:— om deeze gelden tot betaling der Tractamenten te employeeren, en zal hem voorts Jaarlyx een gelyke ordonnantie worden verleent ten zelven einde, welke hy by elke Buschopening in den ontfang zyner reekening aan den Lande zal verantwoorden. — En zo een of ander Munt-officiant, byzonder den Essayeur iets extra, voor 't maaken der Essayen van de Baren Goud, Zilver of Specien; en 't genieten der goude Cornetten of zilvere Broodjes, Essay-water &c. door de vorige Muntmeesters apart is betaald, zal zulx voor reekening van den Lande zyn, gelyk ook indien den stempelsnyder boven zyn tractament, voor 't snyden en graveren der Payement en andere stempels, Pointsoenen en Carterijzers, iets extra van den Muntmeester heeft genoten, zullende hetzelfde voortaan onder 't Consumable gerekent worden.

7.

Het zal den Muntmeester vrijstaan (indien het serment in gebreke blyft) het getal der werkende Munters te mogen vermeerderen tot op 24 Man, dewelke zig in allen deelen aan de orders van den Muntmeester zullen submitteren, en deze overtreddende, naar exigentie van zaken worden gecorrigeerd, en zal de Muntmeester vrijheid hebben om by extraordinair drok werk (dog enkel voor die tyd) Noodhulpen of Daggelders aan te stellen tot een bepaald loon van 24 stuiv. daags, halve en gedeeltens van dagen naar advenant; dog zal de meerdere winst van die werklieden ten voordeele der Munters komen.

8.

Alzo veele van de Muntgereedschappen en Instrumenten (principaal die tot de zilverwerking behoren) geheel zijn afgebezigt, versleten of defect, en het dienstig voor 's Lands Munte is, dat dezelve in een goede ordre worde gebragt en onderhouden, zo zal de Muntmeester ten dien einde zo ras mogelijk een bekwaam Muntsmit en Knecht aanstellen, die onder zyn orders zullen staan, dog door den Lande zullen worden gesalarieert, en ten dien einde de Smitswinkel van de benoodigde Gereedschappen door den Lande worden voorzien.

9.

Den Muntmeester zal by zyn aanstelling remissie hebben van Amptgelden. Zegels, en andere onkosten, indien dezelve door vorige Muntmeesters zyn betaald, en alvorens in functie te treden zullen aan hem worden ter hand gesteld zyn Commissie en Instructien tot zyn Ampt specterende, en alle zodanige Resolutien en Reglementen als op 't stuk der Munte in 't algemeen, en op die van Hólland in het byzonder, of op derzelve huishoudelyk bestier reets zyn gemaakt. — En zo er nog gemaakt worden dat dezelve niet Contrarieren aan deze Condities.

10.

Om aan het groote oogmerk van Hollands Munte in Actiyiteit te houden, te kunnen voldoen, zo wel in het munten van Goude als Zilveren Spetien, zal de Muntmeester, by voorkomende geleegenheeden zig kunnen en vermogen te adresseeren aan de Ed. Mogende Heeren Gecommitteerde Raden, en van Hoogst dezelve obtineeren zodanige Somma van penningen van den Lande, mits niet Surpasseerende *f* 150 m. als den Muntmeester zoude kunnen nodig hebben, voor welke opgeschote Penningen de Muntmeester aanbied eene Obligatie te passeeren met verband en onder de

Clausule van Realisatie op zyne vrye Heerlykheid Helmont en alle deszelfs verdere Goederen, om Haar Ed. Groot Mogende by onverhoopte toevallen daar door te secureeren.

Tot zoover het concept, dat, jammer genoeg, geen dagteekening draagt.

Eenige bijzonderheden betreffende den muntmeester WESSELMAN en zijn geslacht moge hier eene plaats vinden.

PIETER WESSELMAN huwde 8 Juli 1736 te Voorst met HENDRINA PLUYM. Hij was ontvanger in het Ampt Apeldoorn en overleed te Nijbroek 16 Februari 1779. Zij overleed te Nijbroek in Juli 1765.

Uit hun huwelijk sproten:

1. ALYDA WESSELMAN, geboren op den Copermolen onder Beekbergen, 27 Juli 1737, overleden te Apeldoorn op de Pasch, 15 Maart 1813, gehuwd met JAN HESSELS, overleden te Apeldoorn, . Zij gingen huwelijks voorwaarden aan bij onderhandsche akte, geteekend te Nijbroek 25 Januari 1782. De moeder van den bruidegom wordt in dit stuk genoemd LAMBERTJE HENDRIKS PLUIJM.

3. HENDRIK WESSELMAN, geboren op den Copermolen, 29 Maart 1741, overleden te Nijbroek 23 October 1809.

4. GEERTRUIDA WESSELMAN, geboren op

den Copermolen, 28 Februari 1744, gehuwd te Arnhem 8 Augustus 1769 met MICHEL FREDERIK BLAAUW.

5. CAREL FREDERIK WESSELMAN, die volgt.

6. JOHANNA LAMBERTINA WESSELMAN, geboren te Beekbergen 15 September 1748.

7. PETRONELLA ADRIANA WESSELMAN, geboren te Nijbroek 4 Augustus 1750, overleden te Apeldoorn op de Pasch, 6 Januari 1814.

8. DANIEL CORNELIS WESSELMAN, geboren te Nijbroek 1 Juni 1752. Hij werd 25 Augustus 1784, door zijn broeder CAREL FREDERIK, als Heer van Helmond, aangesteld als drossaard en schout van Helmond en stadhouder van de Leen- en Laatbank aldaar, doch bleef te Amsterdam wonen en stelde een stadhouder aan.

9. CATHARINA WESSELMAN, geboren te Nijbroek 14 Augustus 1754, gehuwd met PETER ALPHERTS, geboren te Rheden 15 October 1734, overleden te Arnhem 28 April 1815.

10. REGINA WESSELMAN, geboren te Nijbroek 15 April 1756.

11. HESTER WESSELMAN, geboren te Nijbroek 12 Januari 1759, overleden te Apeldoorn op de Pasch, 19 Augustus 1826.

CAREL FREDERIK WESSELMAN, hiervoor sub 5 genoemd, was geboren te Beekbergen 12 April 1746. Hij huwde te Amsterdam 18 Februari

1770 met ANNA SEBILLA WILHELMINA PLENCKER, geboren te Essen 29 Augustus 1740, overleden te Helmond 25 April 1817, dochter van HENDRIK WILLEM en van DANIELA THEODORA BRANDT. ANNA SEBILLA WILHELMINA PLENCKER was in eerste huwelijk gehuwd geweest met GERRIT HAYÉ, weduwnaar van JOHANNA METZ. De echtelieden HAYÉ—PLENCKER gingen huwelijksvoorwaarden aan bij akte, verleden voor den notaris PIETER MEELING te Amsterdam 6 December 1767. Uit de registers der Statennotulen, berustende in het gemeente-archief te Utrecht, blijkt dat WESSELMAN reeds in 1777 den post van muntmeester der provincie Utrecht bekleedde. Daar in 1784 J. S. VAN NAAMEN als zoodanig voorkomt, moet WESSELMAN in of vóór dat jaar zijn afgetreden.

Blijkens akte, op 19 October 1781 verleden voor Schepenen van 's-Hertogenbosch, kocht hij van NICOLAAS ANTONIUS, graaf van Arberg, het kasteel en de heerlijkheid van Helmond.

Hij overleed te Helmond, 25 Januari 1825. Uit hem sproot het nog bloeiende geslacht WESSELMAN VAN HELMOND. Zijn achterkleinzoon, die zijne voornamen draagt, bewoont alsnog de middeleeuwsche burcht, die in 1781 uit den verwarden boedel van den graaf van Arberg in handen van den oud-muntmeester van Utrecht overging.

Van den muntmeester WESSELMAN zijn op het kasteel van Helmond drie portretten aanwezig. Het eerste, in pastel, stelt hem voor als muntmeester, staande in zijn laboratorium. De twee andere portretten zijn geschilderd in olieverf, het eene op middelbaren, het andere op hoogen leeftijd. Het portret in pastel heeft, jammer genoeg, zooveel geleden, dat eene reproductie niet goed meer mogelijk was. Van het tweede portret bied ik den lezer hierbij eene afbeelding aan.

Helmond, Nov. 1899.

AUG. SASSEN.



n° 11.



n° 19.



n° 10.



n° 10.



n° 38.



n° 28.



n° 37.



n° 41.

